

národní
úložiště
šedé
literatury

Power of Open

Iuridicum Remedium

2012

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-188285>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Licence Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci
3.0 Česko

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 26.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

The Power of Open:

licence Creative Commons
ve světě a v České republice

Iuridicum Remedium, o. s.
2012

Obsah

1. Creative Commons a Svobodná kultura	3
2. Úvod o licencích – Petr Jansa	4
3. Začátky a současnost licencí CC – Lukáš Gruber	5
4. Licence Creative Commons v České republice	7
5. Inspirativní použití licencí v ČR i v zahraničí	8
Využití licencí CC ve světě:	
TED Talks	8
Nina PALEY	9
PROPUBLICA	10
DJ VADIM	11
GLOBAL VOICES	11
THE OPEN UNIVERSITY	12
BLOOMSBURY ACADEMIC	13
NDABA MUSIC	14
FIAT	14
Dan GILLMOR	15
INTRAHEALTH	16
JAMENDO	17
AL JAZEERA Mohamed Nanabhay	17
KHAN Salman Khan	18
HUMAN RIGHTS WATCH	19
James Patrick KELLY	20
Domácí příklady využití licencí CC	
WikiSkripta	21
MEFANET	21
Metodický portál RVP.CZ	22
Městská knihovna v Praze	23
ČHMÚ	24
BONUS	25
Národní úložiště dat šedé literatury NUŠL	25

1. Creative Commons a Svobodná kultura

Creative Commons, zkráceně CC, je soubor veřejných licencí, které přinášejí nové možnosti v oblasti publikování autorských děl: posilují pozici autora při rozhodování za jakých podmínek bude dílo veřejně zpřístupněno. Podrobné informace se o licencích dozvíte v této publikaci, která si klade za cíl nejen představení tohoto souboru veřejných licencí a jejich použití, ale především by chtěla motivovat další tvůrce k jejich využívání.

Creative Commons je také americká nezisková organizace s celosvětovou působností, která byla založena v roce 2001 a už o rok později uvedla první sadu licencí, verzi 1.0. Licence se od této doby rozšířily do více než 70 zemí světa a byly převedeny do národních jazyků tak, aby byly v souladu s místní legislativou. V roce 2009 bylo na světě zhruba 350 milionů autorských děl pod licencemi CC. V roce 2008 vydala pod CC svoje album Ghosts I-IV světoznámá hudební skupina Nine Inch Nails. Licence CC používá např. také administrativa prezidenta USA Baracka Obamy na svých stránkách Whitehouse.gov.

Svobodná kultura

Creative Commons vychází z myšlenek Lawrence Lessiga, profesora práv na Harvardské univerzitě uvedených v jeho knize Svobodná kultura. Kultura je podle Lessiga svobodná, pokud může veřejnost volně nakládat s kreativním obsahem. Výtvarné umění, knihy, hudba nebo filmy by měli být přístupné natolik, aby je lidé mohli šířit a přetvářet. Pokud nazýváme tuto vrstvu kultury jako svobodnou, můžeme v moderní společnosti identifikovat ještě tzv. komerční vrstvu, patenty na technické vynálezy a výhradní práva na umělecká díla, která podporuje tvorbu a inovace poskytnutím ochrany duševního vlastnictví. Autorovi je po určité dobu garantována ochrana a poté dílo přechází do kulturní vrstvy, nebo-li veřejného vlastnictví, a je nadále svobodně přístupné komukoliv.

„Opakem svobodné kultury je ‚kultura povolení‘: svět, v němž člověk může tvořit pouze s povolením mocných, či s povolením tvůrců minulosti.“ Jde tedy o situaci, kdy komerční vrstva drtivě převládá a přesun obsahu do veřejného vlastnictví, do svobodné vrstvy, se nekoná. Toto je podle Lessiga situace, ve které se nacházíme nyní.

Knihla odmítá aktuálně převládající názor, který se obává vlivu internetu a volného šíření. Filozofie Creative Commons je založena na myšlence návratu k veřejnému vlastnictví obsahu, který již není komerčně využitelný a může sloužit veřejnosti ke vzdělávání a všeobecnému rozvoji.

2. Úvod Petra Jansy

Jak to všechno začalo

Než se dostanu ke svému osobnímu příběhu s licencemi Creative Commons, dovolím si rychlokurz autorského práva (na pěti řádcích!) a další stručný odstavec o licencích CC:

Autorem je každý, kdo něco píše, sochá, maluje, fotí, filmuje nebo jinak tvoří. Výsledkem jeho tvoření je dílo, na které mu nesmí nikdo sáhnout, pokud k tomu autor nedá souhlas. A takovému souhlasu se říká licence. Může to být dlouhá smlouva, jaké podepisují hvězdy showbusinessu, ústní souhlas pokud jde o pověšení fotek z dovolené na Facebook, nebo právě odkaz na některou z licencí CC v prostředí internetu...

Licence CC slouží autorům, kteří chtějí svá díla (nebo alespoň některá z nich) šířit bez nároku na odměnu. Říkám licence, protože se jedná o sadu šesti licencí s odstupňovanou mírou svobod pro ty, kterým se dílo dostane do ruky. Kromě dalšího šíření díla totiž většina licencí CC umožňuje v tvorbě pokračovat a originál přetvářet k obrazu svému – remixovat, stříhat, opatřovat titulky atd. Někdy autor požaduje, abyste nově vzniklý skvost také poslali do světa pod licencí CC, jindy stačí, že mu vzdáte hold tím, že ho uvedete jako autora předlohy či podkladu. Pro některé autory je nepřijatelná představa, aby se jejich dílo používalo v komerčním kontextu, když oni poskytli licenci CC zadarmo – a volí proto jednu z licencí, která komerční využití zakazuje... Může to vypadat složitě, ale velkou předností CC jsou intuitivní piktogramy, které autorům volbu vhodné licence usnadňují:

- zákaz dílo upravovat, tj. je dovoleno sdílení díla v původní podobě
- povinnost poskytovat upravená díla pod stejnou licenci
- zákaz užívat dílo v komerčním kontextu

A nyní slibovaný osobní příběh: O licencích Creative Commons jsem se doslechl někdy v roce 2005, kdy jsem druhým rokem studoval práva. Překvapilo mě, že neexistuje jejich česká verze a říkal jsem si, že její vytvoření by bylo pěkné téma na diplomku – takové spojení příjemného s užitečným. V té době se hodně spekulovalo o softwarové licenci GPL, jestli je vůbec v českém právu závazná a vymahatelná, takže nešlo zdaleka jen o překlad, ale o „seriózní“ právníčinu... O tři roky později, kdy začala být moje diplomka aktuální, česká verze licencí pořád nikde, navíc jsem se s hledáním tématu trefil do doby, kdy se kolem licencí CC sešlo

nesourodé společenství nadšenců z různých institucí (Národní knihovna, Ministerstvo kultury, FF UK) a spolků (Iuridicum Remedium, Svaz nezávislých autorů), kteří všichni o funkční českou verzi licencí stáli. Za dalšího nadšence lze označit JUDr. Irenu Holcovou, která se uvolila mou diplomku vést a tři roky stará touha spojit při tvorbě české verze licencí CC příjemné s užitečným se naplnila! O necelý rok později byla v dubnu 2009 česká verze licencí spuštěna a já spokojeně odpromoval.

Teprve později mi ale začaly docházet širší souvislosti. Začal jsem se sám sebe i veřejně na různých debatách ptát, jestli nám licence CC a další nástroje, které usnadňují sdílení v digitálním světě, stačí na to, aby vyvážily restriktivní a pro mnohé příliš složité autorské právo. A začal jsem si uvědomovat, že nestačí. Bezúplatné licence jsou výborné pro amatérskou tvorbu, studijní materiály, vědecké články či produkci veřejných institucí (třeba pořadům Českého rozhlasu a České televize by velmi slušely!). Pro většinu autorů, kteří odměnu za svou práci potřebují pro zajištění existence a další tvorby, jsou bezúplatné licence stejný extrém, jako předražená komerční distribuce. Najít mezi těmito dvěma krajními možnostmi rovnováhu, je samo o sobě umělecký výkon. Držím tedy palce každému, komu se to podaří!

Petr Jansa, právník a hlavní autor české verze licencí CC

3. Začátky a současnost licencí CC v ČR

Lukáš Gruber

Osudové setkání

První kontakt s licencemi Creative Commons jsem zažil někdy v létě v roce 2008, kdy mě na jedné nejmenované webové stránce upoutalo zvláštní, povědomé logo v jejich patičce. Toho času jsem pracoval pro projekt WebArchiv, který běží pod Národní knihovnou ČR, a mým úkolem bylo vybírat webové stránky vhodné k archivaci a následnému online zpřístupnění. Když jsem na logo klikl a objevilo se přede mnou zkrácené licenční znění s ještě více podvědomými grafickými symboly:

Bylo mi jasné, že tyto licence jsou přesně šité na míru potřebám projektu WebArchiv. Již delší dobu jsme hledali efektivní nástroj, pomocí kterého by vydavatelé webových stránek udělovali souhlas se zpřístupněním jejich archivovaných stránek prostřednictvím portálu projektu WebArchiv. Licence Creative Commons se

jevily jako optimální nástroj pro tento účel. Jediný problém byl v tom, že nebyly dostupné v češtině. Pamatuji se, že když jsem se díval na stránky organizace Creative Commons, kde byl seznam všech dostupných příkladů licencí (a česká verze mezi nimi chyběla), přišel za mnou kolega s tím, "že bych jim měl napsat, aby s tím něco udělali". A tak jsem představitelům organizace Creative Commons napsal, přitom jsem netušil, že úkol vytvořit českou verzi CC licencí bude naším úkolem.

Věci se daly rychle do pohybu: během poměrně krátké doby se mi ozvali další lidé, kteří se chtěli na vytvoření českých verze licencí podílet a brzy byla založena pracovní skupina pro vytvoření a správu české verze licencí Creative Commons. O půl roku později, 16.4.2009, byla česká verze CC licencí s posvěcením mateřské organizace Creative Commons oficiálně spuštěna.

Zde si dovolím udělat menší odbočku. Přestože jsou licence Creative Commons považovány za prostředek sloužící k volnému (neomezenému) šíření, sdílení a upravování autorských děl, je nutno mít na paměti, že toto je možné pouze za předpokladu dodržení minimálně jedné podmínky – uvedení autora, která je společná pro všechny typy CC licencí.

Co tato podmínka v praxi znamená? Kdykoliv dílo či informace vystavené pod CC licencí uživatel šíří dál, tzn. kopíruje a přenáší je na jiné místo, než je původně objevil, je potřeba u toho díla uvést následující údaje: jméno, popř. pseudonym autora díla, a jména dalších osob, které jsou uvedeny jako spoluautoři díla, název díla (pokud existuje), URL odkaz na licenci, pod kterou je dílo vystaveno pokud je šířená upravená verze díla, je třeba uvést způsob, jakým bylo dílo uvedeno.

Tyto informace by měly být uvedeny na viditelném místě u šířeného díla. Způsob uvádění těchto údajů se samozřejmě liší v závislosti na charakteru díla, které je šířeno. Jinak tomu bude v případě fotografie šířené na webu (tam stačí tyto údaje uvést v blízkosti fotografie), jinak tomu bude při promítání filmu pod CC licencí (tam je nejlépe tyto údaje umístit do závěrečných titulků). V každém případě je nutné tyto údaje uvádět. V opačném případě by se jednalo o porušení licence ze strany uživatele díla. Pokud byste si nebyli jistí, jakým způsobem tyto údaje v konkrétním případě uvést, obraťte se na nás info@creativecommons.cz, rádi vám poradíme.

Dnes jsou licence Creative Commons mnohem zvučnější značkou než tomu bylo v době vytváření jejich české verze. Před sebou máte publikaci, která mapuje příklady využití CC licencí jak ve světě, tak i v České republice. Je pro nás nesmírnou satisfakcí, že příkladů „dobré praxe“, nebo-li projektů využívajících CC licence v České republice neustále přibývá. Možná se stanou i inspirací pro Vaše plánované aktivity označené značkou „CC“.

Lukáš Gruber, člen pracovní skupiny pro vytvoření a správu CC licencí

4. Licence Creative Commons v České republice

O licence Creative Commons se v ČR stará pracovní skupina, která měla původně za cíl licence Creative Commons přeložit a zavést do českého autorskoprávního prostředí. Před uvedením českých licencí Creative Commons čeští autoři používali „univerzální“ verzi Unported 3.0, která ale vychází z autorskoprávní úpravy USA. S českým překladem, který byl představen na jaře roku 2009, se licence stali dostupnější, srozumitelnější a byla posílena právní jistota autorů. Pracovní skupina se postupně proměnila a nyní, ve složení Iuridicum Remedium a Národní knihovna v roli propagátorů licencí a Masarykova univerzita v Brně v roli právního garanta, pracují na rozšiřování povědomí o licencích a také na adaptaci nových verzí do češtiny a českého právního prostředí. Zatím poslední je verze 4.0.

Iuridicum Remedium (luRe) je nevládní nezisková organizace na ochranu lidských práv typu „watchdog“. Zaměřuje se na pokusy o plošné omezování práv občanů legislativní cestou i na konkrétní případy porušování lidských práv. Aktuální ohrožení lidských práv formují věcnou náplň činnosti luRe na programové linii Sociální vyloučení, Lidská práva a technologie a Lidská práva a veřejná správa. Vyvíjí proto legislativní aktivity, poskytuje právní pomoc a šíří informace mezi odbornou právnickou i nejširší veřejnost.

5. Inspirativní použití licencí v ČR i v zahraničí

Využití licencí CC ve světě

1. TED Talks

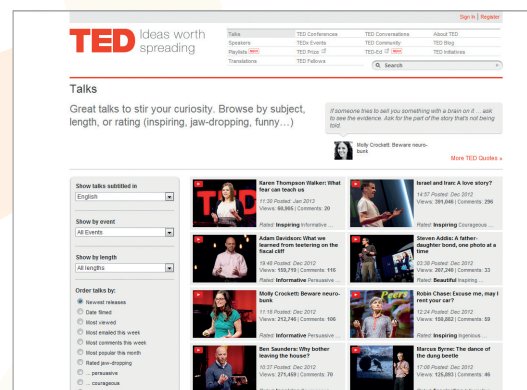
„Za tímto fenomenálním růstem stojí volná a otevřená distribuce. Licence CC nám umožnila sdílení způsobu, které značně přesahují ty, na kterých jsme se mohli sami podílet.“

Cyklus přednášek TED Talks, nyní jedna ze stálic internetového světa, začal jako série exkluzivních seminářů, kterých se účastnilo několik málo vyvolených. Pět let po té, co byly TED Talks zpřístupněny online pod licencemi Creative Commons, mělo přes 200 milionů diváků možnost seznámit se s inovativními myšlenkami přednášejících.

„Za tímto fenomenálním růstem stojí jednoznačně volná a otevřená distribuce,“ vysvětluje June Cohen, výkonná producentka TED Media. *„Licence CC nám umožnila sdílení takovými způsoby, které značně přesahují ty, které jsme mohli sami provozovat.“* Když jsme se rozhodli otevřít naši knihovnu, měli jsme jeden jediný cíl: šířit myšlenky,“ dodává Cohen. *„Veškerá rozhodnutí, která jsme udělali, vycházela z tohoto cíle. Licence Creative Commons představovala neefektivnější způsob, jak posílit růst našeho produktu a zastavit dohadování o tom, jak se s našimi videi smí a nesmí nakládat. „Online sdílení představovalo velmi kontroverzní rozhodnutí. Lidé se báli, že se situace v našem odvětví zvrhne, že lidé nebudou mít důvod za naše konference platit a že nám řečníci začnou odmítat.“*

První rok po té, co jsme zpřístupnili videozáznamy z přednášek zdarma, jsme zvýšili cenu za konference o 50 %, měli jsme za jediný týden vyprodáno a tisíc lidí na čekací listině,“ upřesňuje Cohen. Nejenom že přednášející tlačí na to, aby se přednášky na internetu objevily co nejdříve, ale i platící účastníci konferencí se nemůžou dočkat, až se o vyslechnutou přednášku budou moct podělit s rodinou, přáteli a kolegy.“

Přednáška TED Talks švédského lékaře a statistika Hanse Roslinga o rozvojových zemích je důkazem toho, jak mohou licence CC popularizovat určité téma. *„Hans mi říkal, že uveřejnění jeho první přednášky v rámci TED Talks mělo na jeho kariéru větší vliv než cokoli, co kdy předtím udělal,“* vypráví Cohen. *„Otevřelo mu to dveře do úplně nového světa.“*

Více informací: <http://www.ted.com/talks>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

„Výstupy, které jsme sami neplánovali, byly neuvěřitelně pozitivní,“ pokračuje Cohen. Není to jenom růst, ale i to, že se z našeho celosvětového publika stal celosvětový tým, že přijalo naši značku a podporuje další inovace. Licence Creative Commons dává zřetelně najevo, že to s šířením myšlenek myslíte opravdu vážně.“

2. Nina PALEY

„Nikdy jsem neměla větší příliv peněz, než když jsem začala používat licenci Creative Commons BY-SA. Mám lepší profil. Neutrácím za propagaci. To za mě udělají fanoušci, to oni nakupují. Když jsem začala využívat volné sdílení, upozornila jsem na sebe.“

„Je skvělé být na stejné straně lodi jako vaši fanoušci,“ říká Nina Paley, newyorská filmařka, karikaturistka a zastánkyně volného licencování. Zatímco mnoho umělců se začalo ke svým fanouškům stavět nepřátelsky, Paley vidí jenom pozitivní sdílení děl se svými fanoušky. Ano, jedním z přínosů jsou peníze.

Paley přecházela postupně. Pro mladou animátorku byla představa vytváření duševního vlastnictví lichotivá a stále více jí podléhala. „Všichni mi říkali, jak vám autorská práva dávají ochranu a status,“ vysvětluje. „Jako kdyby byl svět bez nich téměř nemyslitelný.“ V roce 2008 se zpozdílo uvedení animovaného filmu *Sita Sings the Blues*, který si sama produkovala, kvůli přemrštěným cenám za licence několika osmdesát let starých písní málo známé zpěvačky Annette Hanshaw. Můj film byl tehdy stále nelegální, a když jsem utrácela peníze za právní služby a licence, vtipkovala jsem, že kdyby byl film zdarma, mohla bych prodávat trička,“ vzpomíná Paley. U tohoto nápadu už zůstala a začala si zjišťovat, jak se živí lidé, kteří nabízejí software zdarma. „Uvědomila jsem si, že peníze vlastně ve skutečnosti plynou z prodeje doplňkových výrobků a dobrovolné podpory,“ vysvětluje Paley. Film *Sita Sings the Blues* byl konečně uveden a sklídl chválu Rogera Eberta i dalších kritiků. Každý si ho může stáhnout pod licencí Creative Commons BY-SA, můžete si ho také koupit na DVD a prostřednictvím dalších distributorů. Už ho shlédly miliony diváků po celém světě prostřednictvím archive.org, YouTube a mnoha torrentových stránek.

Paley nesouhlasí s tím, že se peníze stávají mírou pro hodnocení umění. „Když je umělec na mizině, začnete si myslet, že to souvisí s hodnotou jeho díla, což není pravda,“ tvrdí. „Viděla jsem také umělce, kteří odmítali tvořit, pokud nedostali zapláceno.“ Podle Paley je opak pravdou. „Nikdy jsem neměla větší příliv peněz, než když jsem začala používat licenci Creative Commons BY-SA. Mám lepší profil. Neutrácím za propagaci. To za mě udělají fanoušci, to oni nakupují. Když jsem začala využívat volné sdílení, upozornila jsem na sebe.“

Více informací: <http://www.ninapaley.com>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

3. PROPUBLICA

„Nebudujeme knihovnu autorských práv. Sdílení patří do naší kultury a licence CC v ní hraje velkou roli.“

Organizace ProPublica zabývající se investigativní žurnalistikou, která získala Pulitzerovu cenu, začala fungovat v roce 2007 s jasným posláním podporovat reportáže, které mají nějaký dopad. Jak říká generální ředitel Richard Tofel: „Věděli jsme, že čím víc lidí uvidí naše reportáže, tím to pro nás bude lepší a tím lépe budeme plnit svoje poslání.“ Méně jasné už ale bylo, jak snadno umožnit ostatním, aby otiskovali jejich práci.

„Dva z našich zaměstnanců, které jsme přijali hned zpočátku, Creative Commons znali a navrhli, že je to nejlepší způsob, jak naplnit náš cíl sdílet reportáže,“ pokračuje Tofel. „Fungovalo to výborně a ušetřilo nám to spoustu času.“

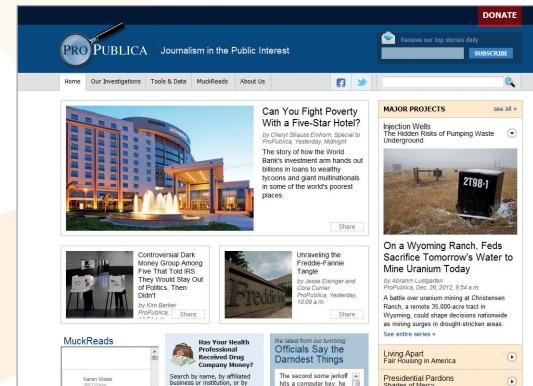
Scott Klein, redaktor zpravodajské aplikace organizace ProPublica, byl jedním z těch, kdo CC hned zpočátku propagovali. „Naše webová stránka je naše platforma,“ říká Klein. „Nelámeme si hlavu se sdílením našich reportáží, pokud to pomůže, aby měly nějaký dopad.“

Licence Creative Commons dává ostatním možnost znovu publikovat reportáže organizace ProPublica bez vyjednávání. „Jinak by nám museli volat, ptát se na danou reportáž a my bychom jim museli vysvětlovat použití,“ vysvětluje Klein. „Co z toho je pro nás snazší?“

Jako jedna z největších investigativních redakcí ve Spojených státech ProPublica neustále úspěšně ovlivňuje věci, které vyšetřuje. Díky spolupráci s velkými celonárodními novinářskými organizacemi ProPublica odhalila závažné nedostatky v udílení licencí zdravotním sestřám v Kalifornii a věnovala pozornost přestřelkám v New Orleans po hurikánu Katarina, do kterých byl zapojen policista. Článek vytvořený ve spolupráci s časopisem Time Magazine o rozhodování koho upřednostňovat v nemocnicích v New Orleans po hurikánu Katarina získala Pulitzerovu cenu za investigativní reportáž. Jesse Eisinger a Jake Bernstein z ProPublicy v roce 2011 získali Pulitzerovu cenu za zpravodajství z domova za reportáž o finančním odvětví.

„Nedíváme se na informaci jako na cenný předmět, záleží na dopadu,“ vysvětluje Klein. „Nebudujeme knihovnu autorských práv. Sdílení patří do naší kultury a licence CC v ní hraje velkou roli.“

Tofel souhlasí. „Licence Creative Commons nám pomáhá dostat reportáže mezi lidi, počet našich čtenářů se tak rozšiřuje a dopad jednotlivých reportáží je větší,“ doplňuje. Ovšem také nám pomáhá vytvářet povědomí o tom, kdo jsme, a to je výhodné jak pro danou reportáž, tak i pro budoucnost ProPublicy.“

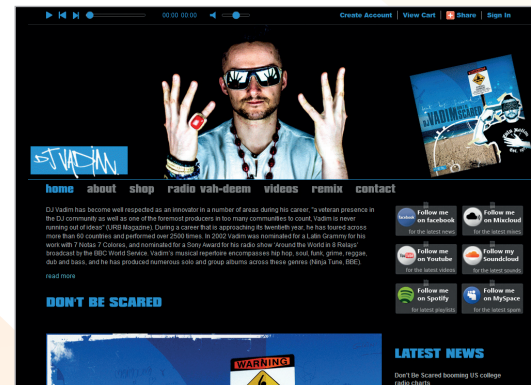

Více informací: <http://www.propublica.org>

4. DJ VADIM

„Hudba je rozhovor mezi tvůrci a posluchači, každý z nich vnáší do tohoto tavícího kotle své vlastní zkušenosti.“

DJ Vadim se narodil v ruském Leningradu, vyrůstal v Londýně a stal se významnou osobností na hip-hopové a elektronické scéně po celém světě. Pracoval jako producent a vystupoval s legendárními umělci, mezi kterými byl například Stevie Wonder, The Roots, Prince či Public Enemy. Také vydal celou řadu vlastních alb pod nejrůznějšími pseudonymy. Když hledá inspiraci a nové talenty, používá ccMixer, komunitní remixovou stránku, a dává ostatním producentům možnost stáhnout si jeho nahrávky pod licencí Creative Commons a udělat z nich remake podle vlastního uvážení. V rámci Vadimovi soutěže ccMixer si jeho nahrávky stáhlo tři tisíce lidí a vytvořili přes 500 remixů. Jak říká Ben Dawson, který pracuje pro Vadimovu vydavatelskou společnost, Organically Grown Sounds: „Lidé nahrávali svoje remixy a potom je sdíleli s kamarády, což hudbě vyneslo hodně pozornosti. Je to skvělý způsob, jak lidi do hudby zapojit a vložit do ní trochu emocí, srdce i duše, je to jiné než ji jenom poslouchal z rádia.“ „Vadim neustále cestuje po celém světě, spolupracuje a baví se s vokalisty, hudebníky a dalšími DJ a dává jim zpětnou vazbu,“ pokračuje Dawson. „Internet nám teď nabízí možnosti, jak tohle dělat dalšími a dalšími způsoby, počínaje tím, že využíváme ccMixer a další skvělé hudební platformy.“ „Taková spolupráce je zásadní,“ vysvětluje Vadim. „OGS se točí kolem spolupráce, psaní písniček s lidmi, které potkáváme na cestách po celém světě. „Hudba je rozhovor mezi tvůrci a posluchači, každý z nich vnáší do tavícího kotle své vlastní zkušenosti.“

Více informací: <http://www.djvadim.com>

5. GLOBAL VOICES

„Licence Creative Commons nám dává svobodu podporovat překlady do více než dvanácti jazyků každý den.“

Velká média nemají zrovna nejlepší skóre, pokud jde o poskytování podrobných informací o světovém dění – lokální bloggeři a amatérští žurnalisté bývají často daleko více sžití s komunitami, o kterých píšou. Global Voices, nezisková organizace založená novinářkou Rebeccou MacKinnon,

Více informací: <http://globalvoicesonline.org>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

poskytuje platformu 350 redaktorům a dobrovolným autorům a překladatelům z celého světa, aby zprávy ze svých komunit přinášely na jedno místo. Tito lokální novináři přinesli detailní a aktuální reportáže o všem, počínaje zemětřesením na Haiti až po protesty v Íránu. Veškerý obsah je licencován pod Creative Commons BY, takže informace mohou být přeloženy a volně šířeny dál k těm, kteří hledají víc než jenom pouhé zkratkovité večerní zprávy.

Když loni v prosinci přerostly v Tunisu protesty proti nezaměstnanosti v nepokoje, přispěvatelé Global Voices zveřejnili desítky příspěvků s detaily o s tím souvisejících sebevraždách, osobní svědectví obyčejných občanů přeložené z arabštiny a tweetové příspěvky, které se objevily dávno před tím, než jakékoli zmínky v mainstreamových médiích. Díky licenci CC převzala reportáže Global Voices média jako The New York Times, Reuters, AlterNet či Oprah Winfrey Network.

Global Voices je virtuální nezisková organizace bez kanceláře, ovšem její vliv je velmi reálně cítit v celé řadě míst. „Creative Commons nám dává svobodu podporovat překlady do více než dvanácti jazyků každý den,“ uvádí Solana Larsen, šéfredaktorka Global Voices. „Kdykoli nám dal někdo za úkol napsat příspěvek pro neziskové organizace nebo dokonce mainstreamová média, přijde na řadu naše klauzule CC, ta nám umožnila přetiskovat, překládat a otevírat diskuze světu.“

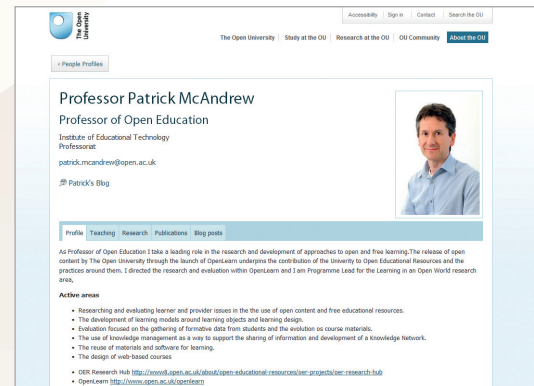
6. THE OPEN UNIVERSITY

„Původně jsme si nechali stranou £ 100.000 na právní poplatky, abychom vytvořili rozumnou licenci na OpenLearns, ovšem nic z toho jsme neutratili, když jsme převzali CC.“

The Open University přijímá studenty s jakýmkoli dosavadním profilem, bez ohledu na jejich akademické výsledky či sociální zázemí. Byla to první úspěšná dálková univerzita na světě a je jednou z největších, s více než čtvrt milionem studentů ve 40 zemích.

V roce 2005 Open University svoji otevřenost posunula ještě o krok dále uvedením nové webové stránky, OpenLearn, kdy dala veřejnosti přístup a povolení používat její materiály ke kurzům pod licencí Creative Commons. Rozhodnutí použít licenci CC raději než vytvářet vlastní sadu povolení ušetřilo univerzitě spoustu peněz spojených s právními službami.

„Původně jsme si dali stranou £ 100.000 na právní poplatky abychom vytvořili rozumnou licenci na OpenLearns, ovšem nic z toho jsme neutratili, když jsme převzali CC,“ vypráví Patrick McAndrew, partner pro učení

Více informací: <http://www.open.ac.uk>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

a studijní materiály a jednání s externími poskytovateli služeb. Použití uznávané licence nám pomohlo zapojit ostatní. V podstatě jsme mohli jenom odkazovat na nezávislé informace pod CC, než abychom žádali o přijetí nějaké interně vytvořené licence.

Od doby založení OpenLearn přivítalo přes dva miliony návštěvníků a materiály ke kurzům Open University měly více než 20 milionů stažení na iTunes, což z univerzity dělá tu nejvíce stahovanou v rámci služeb Applu. CC umožnila opětovné použití univerzitních materiálů napříč různými platformami a lokalizaci obsahu, například jejich překlady. „Síla otevřených vzdělávacích zdrojů spočívá v jejich otevřenosti,“ vysvětluje McAndrew. „To poskytuje skvělou flexibilitu, takže například materiály, které uveřejníme v moodlovém prostředí OpenLearn, je možné exportovat a převést mnoha různými způsoby, pokud jde o technologii i formát. Nicméně taková převoditelnost si zároveň žádá licenci, kterou lze interpretovat a přenášet spolu s daným materiálem. A tu nám CC poskytuje.“

7. BLOOMSBURY ACADEMIC

„Nakladatelé mají strach, že pokud bude obsah dostupný zdarma, nebudou se prodávat tištěné verze, ovšem my věříme, že u některých typů knih verze přístupné zdarma ty tištěné jen propagují.“

Akademické časopisy představují pokladnici informací, ovšem často nejsou zrovna snadno přístupné a jsou velice drahé. Bloomsbury Academic, vědecká odnož obrovského londýnského nakladatelství Bloomsbury, doufá, že tuhle situaci změní tím, že bude na internetu volně distribuovat verze svých vědeckých publikací pro nekomerční účely pod licencemi Creative Commons. Na firemní webové stránce mohou uživatelé hledat obsah podle disciplíny, tématu, místa nebo data a využít i dalších charakteristik jako je hodnocení relevance a možnosti sdílení na sociálních sítích.

Bloomsbury Academic nabízí v současné době 10 titulů pod licencí CC napříč celou škálou disciplín, včetně časopisu s názvem Science, Ethics, and Innovation editovaného laureátem Nobelovy ceny Sirem Johnem Sultonom. Verze zdarma jsou dostupné prostřednictvím sociálních nakladatelských stránek Scribd. Společnost i nadále prodává tištěné verze i další elektronické publikace. „Jako začínající firma jsme potřebovali rychle dosáhnout určité úrovně povědomí, aby to odůvodnilo naši existenci,“ vysvětluje Frances Pinter, nakladatel Bloomsbury Academic. „Nakladatelé mívají strach, že když bude obsah dostupný zdarma, nebudou se prodávat tištěné verze, ovšem my věříme, že u některých typů knih verze přístupné zdarma ty tištěné jen propagují.“

Více informací: <http://www.bloomsburyacademic.com>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

8. INDABA MUSIC

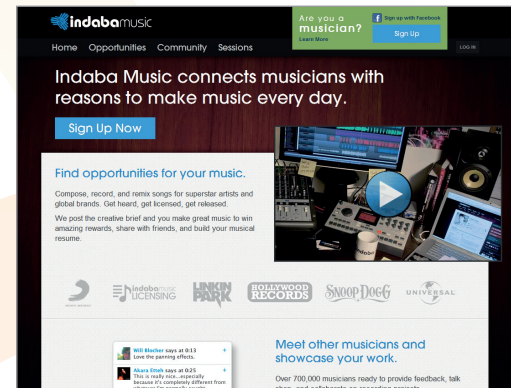
„Na začátku existovaly silné protitlaky, ale dokázali jsme hudebníkům i vydavatelům, že licence CC přináší veliká pozitiva.“

„Lidé si posílali hudbu sem a tam přes hranice už dlouho,“ říká Dan Zaccagnino, autor písní a kytarista. „Chtěli jsme tohle umožnit v rámci organizovaného systému.“

A tak v únoru 2007 spolu s dalšími čtyřmi hudebníky založil globální platformu zaměřenou na vytváření sítí a na spolupráci pod názvem Indaba Music. Členové sem nahrají svoje vlastní písničky pod licencemi Creative Commons nebo využijí materiály ostatních členů k vytvoření remixů nebo ke spolupráci na projektech. V sekci „příležitosti“ je seznam výzev, aby umělci zdarma i za peníze přispívali svými nahrávkami do rozpracovaných děl.

Indaba také pořádá soutěže, které vedou lidi k experimentování s nahrávkami známých umělců, jako je Pete Gabriel, Weezer, Snoop Dogg či Yo-Yo Ma. Remixy z těchto projektů jsou volně dostupné veřejnosti pod licencí Creative Commons Attribution-NonCommercial_NoDerivs (CC-BY-NC-ND), což umožňuje rozšiřování spolupráce mezi začínajícími hudebníky a zavedenými umělci.

540 000 uživatelů Indaby z 200 zemí dokázalo, že pokud jsou k dispozici ty správné nástroje, může volnost posunout hranice kreativity. Na konci roku 2010 licencovala alternativní rocková skupina Marcy Playground všechny složky všech nahrávek ze svého posledního alba Heaving Wonderland... In a Fit of Rage pod licencí Creative Commons, což byl tah, který přinesl dostatek materiálu na další album s názvem Indaba Remixes from Wonderland, kde byly nahrávky remixované členy Indaby. V souladu s myšlenkou sdílení a spolupráce dostanou všichni, kteří k albu přispěli, tantiémy. „Na začátku existovaly silné protitlaky, ale dokázali jsme hudebníkům i vydavatelům, že licence CC přináší veliká pozitiva.“

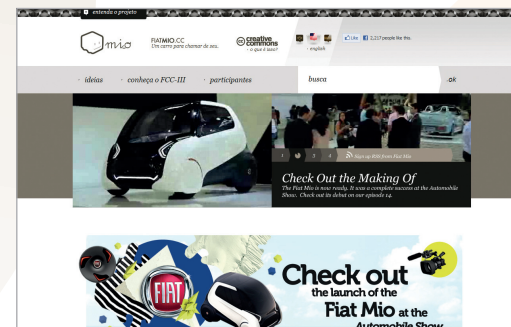

Více informací: <http://www.indabamusic.com>

9. FIAT

„Zavedli jsme nejvyšší stupeň interakce a vnesli revoluci do způsoby, jakým přemýšlíme o budoucích projektech.“

Než aby nechal designéry rozhodnout o tom, jak bude vypadat konceptuální vůz Mio, požádal výrobce automobilů FIAT veřejnost, aby představila svoje vlastní nápady. Za něco málo přes rok navštívilo stránku věnovanou designu Mia přes dva

Více informací: <http://www.fiatmio.cc/en>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

milliony lidí ze 160 zemí a představilo 10.000 jedinečných nápadů k jednotlivým zásadním vlastnostem vozu, jako je pohon, bezpečnost, design, materiály či zábava. Všechny nápady byly zveřejněny a dány k dispozici pod licencemi Creative Commons.

„Zavedli jsme nejvyšší stupeň interakce a vnesli revoluci do způsobu, jakým přemýšlíme o budoucích projektech, abychom mohli pochopit potřeby lidí a změnit konzervativní způsob smýšlení v automobilovém průmyslu,“ vysvětluje Joao Batista Ciaco, ředitel propagace a marketingu Fiatu.

Výsledkem této otevřenosti a spolupráce je jedinečný konceptuální vůz. Mio je auto velikosti Smartu s koly, které se otáčejí o 90 stupňů, skly, která se přizpůsobují různým povětrnostním okolnostem, a je schopné získávat solární, větrnou i kinetickou energii. Vzhledem k tomu, že návrh prototypu také podléhá licenci Creative Commons, může kdokoli, od výtvarníků přes designéry až po konkurenční automobilky, využít tyto nápady pro svá budoucí díla.

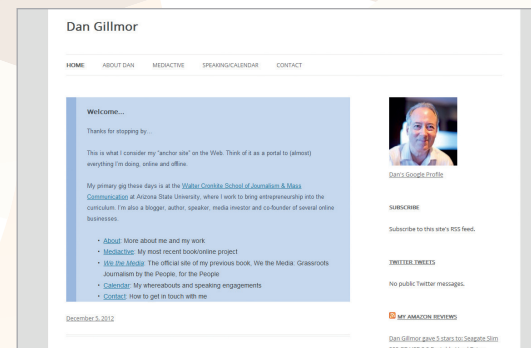
Stejně jako většina konceptuálních vozů, Mio se možná nikdy nedostane do výroby, ale inovace a směr, který ukazuje, se s velkou pravděpodobností odrazí na budoucích designech Fiatu. Díky licencím CC se tyto výborné nápady mohou volně šířit napříč celým automobilovým odvětvím.

10. Dan GILLMOR

„Říkal jsem si, že největší riziko je nešířit myšlenky dál do světa.“

Když novinář Dan Gillmor napsal v roce 2004 knihu *We the Media: Grassroots Journalism by the People, for the People*, rozhodl se ji celou uveřejnit pod alternativní licenci Creative Commons BY-NC-SA. Gillmor nebyl toho názoru, že by bylo v jeho zájmu mít veškerá exkluzivní autorská práva. „Říkal jsem si, že největší riziko je nešířit myšlenky dál do světa,“ vysvětluje. Gillmor je zároveň čilý blogger a na stránkách Salon.com, kde se objevují komentáře k aktuálnímu dění, si vymánil dohodu, že týden po té, co se zde objeví jeho blogové příspěvky, je může pod licenci CC znovu publikovat na své vlastní stránce. „Čím větší počet lidí pochopí, co dělá CC, tím víc lidí pochopí, že na rozdíl od toho, co někdo tvrdí, je to výborná podpora autorských práv, tento systém respektuje původce díla.“

V prosinci 2010 vydal Gillmor druhou knihu, *Mediaactivite*. Vázaná verze je k dostání na Amazonu za 14 dolarů, ovšem vzhledem k tomu, že je pod licenci CC BY-NC-SA, může si celý obsah kdokoli celou zdarma stáhnout na jeho webové stránce. Za první tři dny po vydání si celou knihu stáhlo 1.500 lidí.

Více informací: <http://dangillmor.com>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

Gillmor říká, že kdyby nebylo CC, neměla by nejspíš úspěch ani jeho kniha *We the Media*. „Když si vezmeme fakt, že noviny a časopisy ve Spojených státech zpočátku tuhle knihu ignorovaly, dá se celkem určitě říct, že by zapadla, aniž by za sebou zanechala stopy, kdybych to neudělal takhle.“ A ačkoli je to možná pro někoho nečekané, distribuce této knihy zdarma vynesla Gillmorovi finanční úspěch. „Každé čtvrtletí stále dostávám šek s autorským honorářem. A to není špatné, na to, že je ta knížka šest let stará.“

11. INTRAHEALTH

„Otevřený zdroj využíváme jako základ, protože maximalizuje spolupráci a vytváří lokální kapacitu.“

Mít přehled o komunitních zdravotnících v Africe je složité, neustále se pohybují a absence kvalitního datového systému na monitorování jejich pohybu často ústí v chaos. A tak v roce 2009 spustila organizace Intrahealth International iniciativu IntraHealth Open zaměřenou na vyvinutí technologie s otevřeným zdrojem na podporu komunikace se zdravotníky i mezi nimi.

Díky tomuto projektu budou komunitní poskytovatelé zdravotních služeb sdílet pokyny prostřednictvím posílání zpráv, zajišťovat školení a testování a vést záznamy o chorobách a zdravotním materiálu. Dostupnost zdravotního materiálu se bude sledovat pomocí textových zpráv s využitím centrální datové mapy napojené na ministerstva zdravotnictví a lékaři se budou moci podělit o zdravotní tipy přes hranice států díky Google Health.

„Doufáme, že dosáhneme propojení technologie a globálního zdraví, aby bylo možné vyvinout technologická zlepšení, která budou na lokální úrovni relevantnější, budou mít větší vliv a budou efektivnější a lépe využitelná v praktických aplikacích,“ vysvětluje Heather LaGarde, partnerská poradkyně pro IntraHealth International.

„Otevřené licencování využíváme jako základ, protože maximalizuje spolupráci a vytváří lokální kapacitu. Umožňuje sdílet nové inovace s ostatními a přizpůsobit je pro každou zemi s minimální podporou IntraHealth.“ Když organizace Intrahealth oznamovala zavedení tohoto produktu, spojila se senegalským zpěvákem Youssou N-Dourem, držitelem ceny Grammy, a dalšími umělci, mezi kterými nechyběl Nas, Duncan Sheik, Toubab Krewe, DJ Equal, Peter Buck či Estelle, aby vytvořili remixy N´Dourových písní *Wake Up (It´s Africa Calling)* pod licencí Creative Commons. Do následné soutěže remixů se přihlásilo přes 500 příspěvků z celého světa, všechny z nich dostupné také pod licencí Creative Commons. Díky využití Creative Commons se mohly nahrávky volně šířit a zvýšit povědomí o organizaci IntraHealth a její misi a zvýšit podporu.

Více informací: <http://www.intrahealth.org>

12. JAMENDO

„Chceme, aby hudebníci vnímali licence Creative Commons, Jamendo i myšlenku hudby zdarma jako opravdovou a navíc přínosnou alternativu k distribuci hudby.“

Když si lucemburský hudebník Sylvain Zimmer uvědomil, že neexistuje vhodná právní cesta, jak sdílet hudbu online se svými přáteli, tak se ji rozhodl vytvořit. V roce 2004 založil společně se dvěma partnery Jamendo, unikátní webovou platformu, která hudebníkům umožňuje zpřístupnit jejich hudbu pod licencí Creative Commons všem, kteří si ji chtějí poslechnout. Společnost využívá obchodní model „freemium“ a nabízí veškerý obsah veřejnosti zdarma se zpoplatněním přístupu k právům, která nepovolují licence CC. Jamendo si zisk dělí s hudebníky 50:50.

Dnes je na Jamendu k dispozici přes 40.000 alb jako legálních nahrávek zdarma ke stažení pod licencí Creative Commons. Hudebníci každý den nahrávají stovky dalších. Jamendo se může chlubit více než 5.000 zákazníky po celém světě, a to včetně komerčních zákazníků, kteří za licence platí, aby mohli hudbu použít ve filmech, reklamách a televizních pořadech.

Některým hudebníkům to přineslo velmi zajímavé výstupy. Barcelonský instrumentalista Roger Subirana Mata se k Jamendu připojil v roce 2008. Od té doby měly jeho nahrávky více než 600 tisíc poslechnutí, na kontě má přes 300 licencí pro komerční zákazníky. „Ačkoli to vypadá jako rozpor, když svoji hudbu distribuují pod licencí Creative Commons, lépe se prodává na trhu a více se o ní ví, než když jsem postupoval podle normálního obchodního procesu,“ napsal Mata na blog Jamenda.

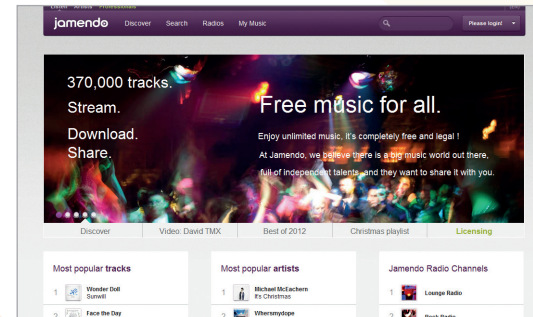
Spoluzakladatel Jamenda Pierre Gerard říká, že licence Creative Commons představuje základ úspěchu společnosti. „Chceme, aby hudebníci vnímali licence Creative Commons, Jamendo i myšlenku hudby zdarma jako opravdovou a navíc přínosnou alternativu k distribuci hudby.“

13. AL JAZEERA Mohamed Nanabhy

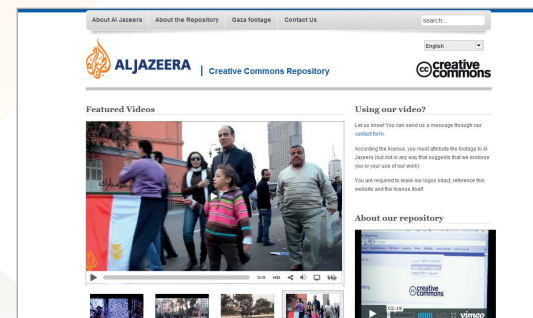
„Významnou součástí přijetí volné kultury distribuce je přijetí skutečnosti, že se vzdáváte kontroly výměnou za něco lepšího.“

V roce 2009 spustila Al Jazeera první úschovnu videomateriálu ve vysílací kvalitě na světě pod licencí Creative Commons. Zpravodajská stanice zpřístupnila vybrané videozáznamy

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

Více informací: <http://www.jamendo.com/en>

Více informací: <http://cc.aljazeera.net>

pod licencí CC BY ke stažení zdarma, sdílení, remixování, opatřování titulky a dokonce i odvysílání uživateli a televizními stanicemi po celém světě pod podmínkou, že zmíní Al Jazeeru jako autora tohoto materiálu.

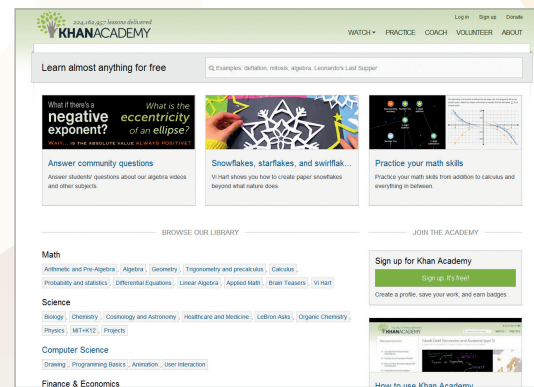
„Významnou součástí přijetí volné kultury distribuce je přijetí skutečnosti, že se vzdáváte kontroly výměnou za něco lepšího – síly kreativního společenství,“ vysvětluje Mohamed Nanabhay, šéf internetové sekce anglické verze Al Jazeery. Záhy poté, co stanice uveřejnila první videa pod licencí CC, se začaly dít „překvapivé a příjemné“ věci. „Pedagogové, filmaři, tvůrci videoher, podpůrné agentury i producenti hudebních klipů začali využívat naše materiály,“ pokračuje Nanabhay. Ukázalo se, že obsah je pro ostatní hodnotný, ale co to znamenalo pro Al Jazeeru? Nanabhay tvrdí, že zvýšení dostupnosti a užitečnosti obsahu Al Jazeery vedlo ke zvýšení počtu diváků, především z těch částí světa, kde není možné sledovat programy této stanice v televizi. Čísla jsou působivá. Podle Nanabhaye se návštěvnost úschovny videomateriálů Al Jazeery pod licencí CC zvýšila o 723 %, když se zde pod licencí Creative Commons objevily záběry z převratu v Egyptě.

14. KHAN Salman Khan

„Kdyby mě zítra přejel autobus, stejně bych mohl i dál učit miliony lidí ročně.“

Když v roce 2004 vedl Salman Khan hedge fond v Bostonu, začal virtuálně doučovat svoji dvanáctiletou sestřenicu v New Orleans pomocí Doodle od Yahoo. Té se jeho výuka líbila, a tak Khan lekce zveřejnil na YouTube, aby se mohli přiučit i ostatní. Během dvou let získala jeho videa na internetu takový ohlas, že se Khan zaregistroval jako nezisková organizace, dal výpověď v práci a rozhodl se, že bude krátká výuková videa vytvářet na plný úvazek. Všechna původní videa vytvořil sám a zpřístupnil je pod licencí Creative Commons BY-NC-SA. Dnes se na výukovém portálu Khan Academy s více než 1.600 videi o všem, počínaje chemií, přes algebru až po příčiny realitní krize seznámí každý měsíc přes milion nejrůznějších návštěvníků. Khan není formálně pedagog, ovšem dopad jeho výuky překračuje hranice států – 40 % uživatelů je ze zámoří. Khan Academy je financována převážně z dobrovolných příspěvků a každoročně se zhruba trojnásobně rozroste. Nedávný příspěvek nadace Billa & Melindy Gatesových umožnil nárůst počtu zaměstnanců na šest a podpora z úst Billa Gatese přitáhla značnou pozornost.

Khan dostává dennodenně dopisy od žáků základních i vysokých škol i od dospělých, kteří si pochvalují dobré známky a znalosti získané díky výukovým videím Khan Academy. Díky tomu, že je možné videa

Více informací: <https://www.khanacademy.org>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

zdarma upravovat a sdílet, uživatelé je překládají do dalších jazyků a některá z nich se začala rychle šířit po internetu.

„Měřeno veškerými měřítky, která zatím máme, jsou rozhodně lepší než to, s čím se hodně lidí setkává v učebnách,” popisuje Khan. „A nejlepší na tom je, že kdyby mě zítra přejel autobus, stejně bych mohl i dál učit miliony lidí ročně. Začnete vnímat, že máte nějakou váhu, jak v tomhle okamžiku, tak i do budoucnosti, i když tady nebudete.” Ale co přimělo člověka z hedge fondu s vysokým platem, aby dal výpověď v práci a věnoval se jenom přípravě videí pro YouTube? „Jednou jsem dostal dopis od jednoho žáka,” vypráví Khan. „Pocházel z chudé rodiny, kde nikdo neměl vyšší vzdělání, a nesnášel matematiku. Pak objevil videa Khan Academy a celé léto před přijímacími zkouškami se na ně díval, a pak měl úplně všechny otázky správně. To se na místní škole ještě nikdy nestalo, nakonec z něj byl jeden z nejlepších žáků. Proto jsem se rozhodl dát výpověď.”

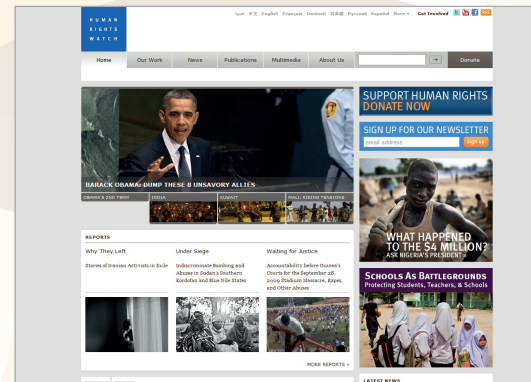
15. HUMAN RIGHTS WATCH

„Licence Creative Commons představuje nejjednodušší způsob, jak distribuovat naše zprávy.”

Od osmdesátých let dvacátého století se Human Rights Watch věnuje odhalování porušování lidských práv po celém světě a taková porušení zveřejňuje v detailních, nezájatých zprávách s miliony čtenářů. Pracovníci této nevládní organizace tráví celé měsíce na misích v terénu, kde sbírají informace o zneužívání práv, ať už se jedná o věznění a mučení osob podezřelých z terorizmu v Indii nebo o diskriminaci sexuálních minorit v Íránu. „Přinášíme přesné zprávy o tom, co se ve světě děje, které neprocházejí přes filtr médií a jsou nezájaté, abychom tak vytvářeli tlak na vlády a další organizace a ovlivnili změny,” vysvětluje Grace Choi, ředitelka publikační činnosti Human Rights Watch.

Zprávy této organizace jsou dostupné ke stažení zdarma pod licencí Creative Commons BY-NC-ND. „Pravidelně jsme dostávali žádosti od univerzit a knihoven, zda mohou naši práci použít,” pokračuje Choi. „Zdalo se nám, že licence Creative Commons představují dobrý způsob, jak pro to zajistit právní rámec. Je to nejjednodušší způsob, jak distribuovat naše zprávy.”

HRW každoročně publikuje 90 až 100 zpráv, nedávno spustila aplikaci pro iPad, která nabízí tentýž obsah zdarma. Tato organizace je příkladem toho, jak udělat ve světě skutečně pozitivní změny, použití licencí CC je nedílnou součástí pronikání do těch částí světa, kde není šíření vázaných výtisků zrovna snadné.

Více informací: <http://www.hrw.org>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

16. James Patrick KELLY

„Licence Creative Commons pro mě představuje způsob, jak dostat příběhy, na které jsem pyšný, z temnoty šuplíku mého života na světlo k očím čtenářů.“

Uznávaný autor science fiction, držitel ceny Hugo-and-Nebula Award, James Patrick Kelly plánuje, že zveřejní svoji další knihu pro mladé kapitoly po kapitole jako podcast licencovaný pod Creative Commons. Vzhledem k úspěchu své poslední knihy Burn má pro takovou strategii důvod. Než Kelly získal cenu Nebula Award, vydal knihu Burn u malého tradičního nakladatele a na své webové stránce formou podcastu zdarma v naději, že se tím rozšíří okruh jeho čtenářů. Potom objevil licence CC.

„Na své webové stránce jsem zpřístupnil knihy mnohem dříve, než začaly existovat licence Creative Commons. Takže když mě můj přítel Cory Doctorow upozornil na CC, byla to pro mě velká úleva, věděl jsem, že ve vytváření nové digitální kultury nejsem sám a že teď už máme určitou právní půdu pod nohama,“ vypráví Kelly. Po té, co si podcasty licencované pod CC poslechlo o tisíce víc uživatelů, než kolik jich četlo knihu, získal podcast v roce 2007 nominaci na cenu Nebula Award a stal se první publikací science fiction licencovanou pod CC, která tuto cenu získala. Podcast byl jednu dobu tak populární, že to dokonce způsobilo kolaps serveru, na kterém je Kellyho webová stránka. „Co si vzpomínám, přesahoval počet stažení 15.000. Získala by moje malá kniha takové uznání, kdybych ji nenabídl zdarma? Myslím, že ne.“ Použití licence Creative Commons pomohlo Kellymu, aby si udělal v digitálním světě jméno. „Myslím, že nejzákeřnější soupeř spisovatele dnes není nakladatel, ani plagiátor, ani pirát – alespoň můj nepřítel je to, když nejste v povědomí. Creative Commons pro mě představuje způsob, jak dostat příběhy, na které jsem pyšný, z temnoty šuplíku mého života na světlo k očím čtenářů. V novém digitálním věku se počítá, když lidé znají vaše jméno a když máte reputaci.“

Více informací: <http://www.jimkelly.net>

Přeloženo z anglického originálu, <http://thepowerofopen.org>

Domácí příklady využití licencí CC

1. WikiSkripta

Martin Vejražka: 1. Lékařská fakulta UK, redakce@wikiskripta.eu

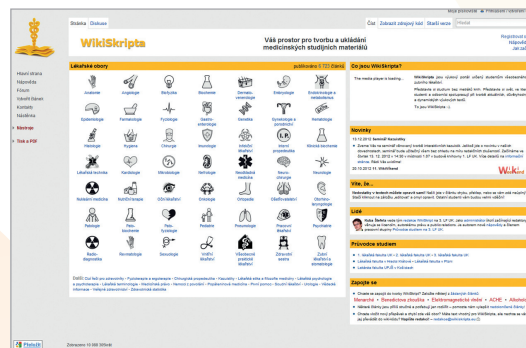
Motto: „Díky otevřenosti prostředí a mimořádně jednoduchosti použití se WikiSkripta rozvíjejí mimořádně dynamicky. V současné době jsou nejvyužívanějším medicínským výukovým webem a patří k nejnavštěvovanějším vzdělávacím webům vůbec.“

WikiSkripta (www.wikiskripta.eu) jsou úložištěm výukových materiálů pro pregraduální studium medicíny. Využívají prostředí, které je technologicky podobné Wikipedii; nejde však o encyklopedický slovník, ale spíše o internetovou učebnici. Základní vlastností WikiSkript je velká otevřenost. Umožňuje, aby kdokoliv vkládal nové materiály nebo upravoval stávající. Autory kapitol WikiSkript se tak stávají nejen učitelé, ale i studenti. Autorům je poskytována rozsáhlá a promptní technická a redakční podpora, kterou zajišťují převážně studenti lékařských fakult.

Pro zaručení kvality disponují WikiSkripta nástrojem, který umožňuje pedagogům lékařských fakult zkontrolovat a označit kvalitní a věcně správné texty. WikiSkripta jsou jedním z nástrojů sítě MEFANET (www.mefanet.cz) – sdružení lékařských fakult pro spolupráci na poli elektronické podpory výuky. V současné době je využívají všechny lékařské fakulty ČR a SR.

Díky otevřenosti prostředí a mimořádně jednoduchosti použití se WikiSkripta rozvíjejí velmi dynamicky. V současné době jsou nejpoužívanějším medicínským výukovým webem a patří k nejnavštěvovanějším vzdělávacím webům vůbec.

Obsah WikiSkript je dostupný pod licencí Creative Commons Uveďte autora 3.0 Česko.

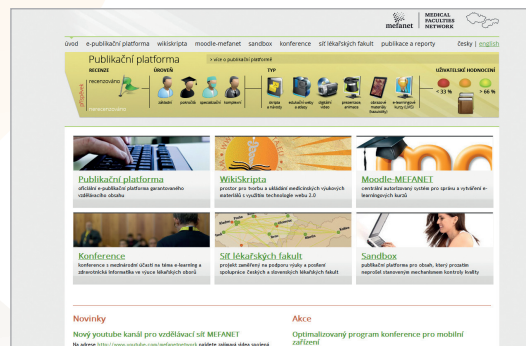

Více informací: <http://www.wikiskripta.eu>

2. MEFANET

Martin Komenda, Daniel Schwarz, Ladislav Dušek: Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita

Motto: „Prostřednictvím veřejných licencí Creative Commons mají autoři výukových medicínských materiálů napříč vzdělávací sítí MEFANET možnost, jak bez obav o svá autorská práva publikovat na edukačním webovém portálu.“

Více informací: <http://www.mefanet.cz>

Projekt MEFANET (MEDical FACulties NETwork) se zaměřuje na podporu výuky lékařských a zdravotnických oborů s využitím moderních informačních a komunikačních technologií. V současnosti jsou do MEFANETu jako do vzdělávací sítě zapojeny všechny české a slovenské lékařské fakulty, které společně tvoří v celosvětovém měřítku velmi rozsáhlou a svým konceptem zcela unikátní akademickou komunitu čítající více než 30 tisíc potenciálních uživatelů. Společným cílem je kontinuální rozvoj mezinárodní spolupráce a snaha vytvořit síť horizontálně spolupracujících výukových pracovišť a institucí. Právě za tímto účelem je dlouhodobě soustředěna pozornost na vývoj originálního a jednotného řešení pro vzdělávací webové portály, které spolu s centrální bránou tvoří platformu pro nabídku a sdílení digitálního vzdělávacího obsahu. Vzniká tak unikátní prostředí zajišťující vzájemnou kompatibilitu a přístupnost publikovaných elektronických materiálů. Každá lékařská fakulta provozuje samostatnou instanci portálové platformy. Zastřešujícím prvkem, jehož hlavní úlohou je zpřístupnění všech elektronických didaktických materiálů vytvářených napříč MEFANETem na jediném místě, je centrální brána (dostupná na <http://portal.mefanet.cz>). Portálová platforma je nástrojem pro elektronické publikování, který umožňuje prezentovat širokou škálu výukových pomůcek: od jednoduchých podkladů k přednáškám, přes jednotlivé obrazové kasuistiky, až po sofistikovaná pedagogická díla, která mohou být autorům oficiálně uznána jako součást jejich pedagogické činnosti. Problematika ochrany autorských práv hraje v tomto kontextu velmi důležitou roli. Při tvorbě elektronických výukových materiálů je třeba myslet i na proces a podmínky samotného zveřejnění. Soubor veřejných licencí Creative Commons nabízí zajímavou možnost, jak publikovat za jasných a srozumitelných podmínek. I proto edukační webové portály zainteresovaných lékařských fakult poskytují uživateli při zveřejnění díla výběr v několika předdefinovaných typech licencí Creative Commons. Výsledkem je přehledná textová i grafická informace u každého příspěvku, která dokládá, za jakých pravidel je možné s prezentovaným obsahem dále pracovat.

3. Metodický portál RVP.CZ

Lukáš Križko, Ondřej Neumajer: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Motto: „Zavedením licence Creative Commons jsme umožnili učitelům bezproblémově a legálně předávat své zkušenosti a čerpat zkušenosti svých kolegů. Zároveň jsme tak učitele přímo postavili před problematiku autorského práva a díky naší pomoci ji mohou zdárně řešit ve svém každodenním profesním životě.“

Autorská práva ve školách jsou věčný problém. Kopírování a přenášení původních zdrojů do výuky je učiteli řešeno mnoh-

Více informací: <http://rvp.cz>

dy až na hraně zákona a často je nakládáno s původními zdroji nelegálně. Nástup internetu, který učitelům umožnil zdarma získávat obrovské množství snadno dostupných zdrojů, vnesl do této problematiky ještě větší otázníky. Proto byl autorský zákon a způsob licencování řešen jako jeden z prioritních úkolů centrálního internetového média pro učitele. Tímto médiem je Metodický portál RVP.CZ, který vznikl v roce 2005, ale jeho plánování sahá již do roku 2003, kdy byla připravována kurikulární reforma českého regionálního školství. Portál měl pomoci českým učitelům v zavádění školních vzdělávacích programů, které navazovaly na rámcové vzdělávací programy. Odtud je také název RVP, který portál nese od svého počátku.

Metodický portál RVP.CZ se od roku 2008 zapojil do řešení problému licencí a autorských práv tím, že podpořil překlad a zavedení licence Creative Commons do českého právního prostředí. Nutno dodat, že tato podpora měla i finanční rámec. Zároveň jako jeden z prvních v prostředí českého internetu začal tuto licenci od roku 2008 aktivně používat v úložišti digitálních učebních materiálů (DUM). Od roku 2009, kdy došlo k celkové změně portálu směrem k webu 2.0, je téměř celý jeho obsah již pouze pod licencí Creative Commons. Výjimku tvoří e-learningové kurzy a některé audiovizuální soubory.

Metodický portál RVP.CZ začal také fungovat jako maják v moři autorského práva pro učitele. Jednak jsme byli první v prostředí českých škol, kteří zavedli licenci CC, jednak jsme propracovali systém podpůrných zdrojů a osvětových textů, které jsou na portálu dostupné. Tento systém je zároveň pracovníky portálu dále podporován živou diskuzí v prostředí diskuzního fóra. V ní se učitelé mohou dotazovat na problematiku autorských práv a licencí, zejména pak ve vztahu k probíhajícímu projektu EU peníze školám, který dal za úkol všem školám zapojeným do projektu vytvořit vlastní sady výukových materiálů (DUM).

Zavedením licence Creative Commons jsme umožnili učitelům bezproblémově a legálně předávat své zkušenosti a čerpat zkušenosti svých kolegů. Zároveň jsme tak učitele přímo postavili před problematiku autorského práva a díky naší pomoci ji mohou zdárně řešit ve svém každodenním profesním životě.

4. Městská knihovna v Praze

Klára Sušická: Městská knihovna v Praze

Motto: „Licenční prvky Creative Commons, které jsme se rozhodli v našich publikacích užívat, nám výrazně napomáhají komunikovat naše požadavky ohledně dalšího užití.“

Městská knihovna v Praze (MKP) se již od roku 2006 programově zaměřuje na tak zvané virtuální knihovnictví, tj. poskytování svých služeb na dálku prostřednictvím internetu. Po zprovoznění vzdáleného přístupu do licencovaných vědomostních bází byla zahájena digitalizace historických dokumentů, jejichž

Více informací: <http://www.mkp.cz>

elektronické kopie je možné z velké části také studovat online. Výrazným milníkem bylo v r. 2009 rozhodnutí pro vydávání vlastních elektronických publikací a jejich umístění ve webovém katalogu s možností neomezeného stahování v různých textových a grafických formátech – zaměřili jsme se na autorsky volná díla, která jsou obecně známá a žádaná. Především díky tomuto počínu MKP definitivně získala mezi českými veřejnými knihovnami roli lídra elektronických služeb a pro celý elektronický fond se vžil označení e-knihovna MKP.

Stále se rozrůstající soubor e-knih publikovaných MKP (aktuálně zhruba 240 knižních titulů) vychází většinou v tematických celcích spojených se samostatnou webovou prezentací. Postupně vznikaly digitální texty k projektům Karel Čapek, Božena Němcová, Karel Hynek Mácha, Pohádky, Sherlock Holmes. Knižky nejen do školy je oficiální název zatím poslední budované kolekce. Jejím obsahem jsou tituly české a světové beletrie tak zvaného literárního kánonu, pro nějž byl dříve užíván termín povinná nebo školní četba.

Licenční prvky Creative Commons, které jsme se rozhodli v našich publikacích užívat, nám výrazně napomáhají komunikovat naše požadavky ohledně dalšího užití. Deklarativním nástrojem (Public domain) oddělujeme text autorsky volného díla – od MKP autorizovaného elektronického a grafického zpracování (např. také obálka), jež nabízíme k šíření s omezeními (Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně – Zachovejte licenci).

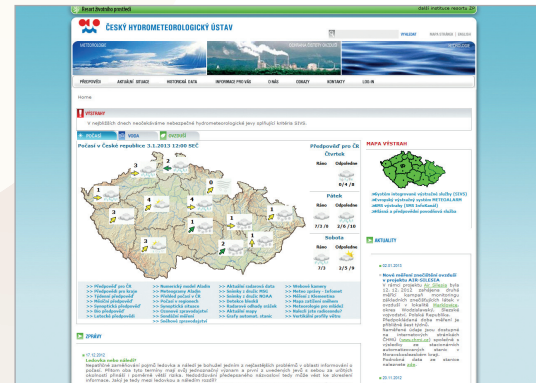
5. ČHMÚ

Radim Tolasz: Český hydrometeorologický ústav,
radim.tolasz@chmi.cz

Motto: „Uvedení a zachování autorství považujeme za samozřejmost a dáváme takto ve známost, že lze zveřejněné informace dále šířit, ovšem s dodržáním dalších licenčních podmínek.“

Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) využívá webové prezentace již od poloviny 90. let minulého století nejen pro vlastní prezentaci, ale hlavně pro šíření informací o meteorologii, klimatologii, hydrologii a ochraně čistoty ovzduší. ČHMÚ se dlouhodobě setkával a stále setkává se zneužíváním těchto informací a to přesto, že jsme na stránkách měli informaci o copyrightu ©. Cílem ČHMÚ nikdy nebylo bránit veřejnosti v užití a dalším šíření důležitých i zajímavých informací, které takto poskytujeme.

Proto se vedení ČHMÚ od května roku 2011 rozhodlo začít používat Creative Commons licence v podobě „Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně – Nezasahujte do díla“ verze 3.0 (CC BY-NC-ND 3.0 CZ). Zvolení této licenční kombinace odpovídá postavení ČHMÚ ve správním, administrativním i ekonomickém prostoru České republiky. Uvedení a zachování autorství považujeme za samozřejmost a dáváme takto ve známost, že lze zveřejněné informace dále šířit, ovšem s dodržáním dalších licenčních podmínek. ČHMÚ je příspěvkovou organizací, která své produkty poskytuje za smluvní ceny, nesouhlasíme tedy s komerčním využitím informací z našich webových prezentací jinými subjekty

Více informací: <http://www.chmi.cz>

jako např. vytváření odvozených komerčních produktů, podpora reklamních kampaní apod. Zasahováním do našich informací může docházet k jejich znevěhodnění (např. špatná lokalizace srážkového pole), snížení jejich kvality (přezkorkování grafických výstupů) nebo i k šíření poplašné zprávy (vlození nepředpovědaných jevů do výstrah). Jsme rádi, že takto koncipovanou licenci CC některé subjekty převzaly a používají, jako např. prezentace radar.bourky.cz. I přesto však dochází i nadále k jejímu porušování, např. u služby radar.meteopress.cz.

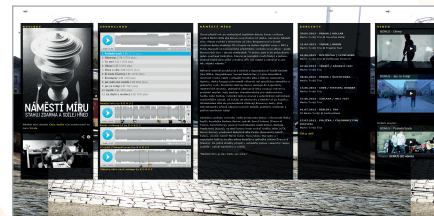
6. BONUS

Martin Hůla: Bonus, hudebník, držitel ceny hudebních kritiků Apollo

Motto: „Chci pro svoje skladby to nejlepší, co se jim může přihodit – chci aby se dostaly k lidem, aby je někdo slyšel, poslouchal.“

Jaký zvuk vydá padající strom v lese, kde nikdo není? Hudba kterou nikdo neslyší, taky neexistuje. Já pro svoje skladby chci to nejlepší, co se jim může přihodit – chci aby se dostaly k lidem, aby je někdo slyšel, poslouchal. Proto šířím svojí hudbu zadarmo.

Tvořím v současném kontextu, nejsem vlastně ani hudebník v klasickém slova smyslu. Pracuji spíš konceptuálně, mým hudebním nástrojem je defakto "nahrávací studio", jakkoliv to znamená hlavně přenosný laptop a nějaký ten hardware. Používám samplý jiných nahrávek, cituji oblíbená a pro mě zásadní díla, používám metody culture-jammingu, remixuji. Svět kolem sebe vnímám jako bezedný zdroj zvuků a inspirace, ze kterého čerpám a kam také přispívám. Pro svojí práci používám licenci Creative Commons BY-NC-SA. Moje hudba je otevřená dalším zásahům, je připravená ke sdílení a volnému šíření. Chci totiž pro svoje skladby to nejlepší – chci jim dát možnost žít vlastním životem a dýchat.

Více informací: <http://bonus.temnysily.cz>

7. Národní úložiště dat šedé literatury NUŠL

Petra Pejšová: Národní technická knihovna, petra.pejsova@techlib.cz

Motto: „Uvážíme-li, jak významně licence CC umožňují autorům rozšiřovat práva k užití díla, je toto tím spíše důležité ve vztahu k šedé literatuře. Smyslem NUŠL není pouze zpřístupnění plných textů veřejnosti a zvýšení viditelnosti vědy a výzkumu u nás a v zahraničí, ale také podpora otevřenosti a následného transparentního užití díla.“

Národní úložiště šedé literatury (NUŠL) poskytuje centrální přístup k informacím o šedé literatuře vznikající v České republice v oblastech vědy, výzkumu a vzdělávání.

Více informací: <http://www.nusl.cz>

Šedá literatura, tzv. nepublikovaná či polopublikovaná, jsou informace produkované na všech úrovních vládních, akademických, obchodních a průmyslových institucí jak v elektronické, tak v tištěné podobě, které neprošly standardním vydavatelským procesem či nejsou distribuovány do standardní prodejní sítě, tj. jsou vydávány institucemi, jejichž hlavní činností není vydavatelská činnost. Konkrétně jde např. o zprávy (výzkumné, technické, výroční), vysokoškolské kvalifikační práce, konferenční materiály (sborníky, příspěvky, postery), firemní literaturu (katalogy), preprinty a další typy dokumentů. V České republice jsou hlavními producenty šedé literatury především instituce z oblasti výzkumu a vývoje, státní správy, školství a komerčního sektoru.

Celosvětově roste význam šedé literatury jako zdroje aktuálních informací v reálném čase. Pro zveřejnění a sdílení výsledků práce již nemusí autoři čekat na vydání publikace či článku v tradičních médiích, ale mohou svá díla publikovat veřejně prostřednictvím digitálních repozitářů. NUŠL sbírá data z jednotlivých digitálních repozitářů a zprostředkovává centrální přístup k šedé literatuře na národní úrovni prostřednictvím vyhledávacího rozhraní www.nusl.cz. Aby se vyloučilo zneužití děl zveřejněných prostřednictvím NUŠL, jsou všechna díla chráněna autorským zákonem a výběrově je možné zvolit licenci Creative Commons (CC).

Licence CC pomáhají autorům lépe specifikovat možnosti dalšího nakládání s jejich dílem. Další výhodou licencí CC je mezinárodní srozumitelnost, která NUŠL pomáhá při spolupráci se zahraničními repozitáři.

Společně s provozováním NUŠL zajišťuje tým v Národní technické knihovně (NTK) také školení pro nové uživatele a semináře, jejichž součástí jsou informace o používání licencí CC. Na semináři v roce 2010 byla přednáška Právní aspekty licence Creative Commons v prostředí českého práva v podání Jaromíra Šavelky a Michala Koščíka z Masarykovy univerzity v Brně vyhodnocena jako nejlepší. Z přednášky je dostupná videonahrávka <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-42872>. Toto hodnocení svědčí o zájmu české odborné veřejnosti o licence CC, který je ovšem stále velice opatrný. V rámci provozu NUŠL se setkáváme s nízkou využívaností. Licence CC byla použita pouze u 36 % zveřejněných děl a z toho u 68 % děl autoři zvolili nejpřísnější licenci Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně – Nezasahujte do díla. Hlavními důvody nízké využívanosti jsou malá rozšířenost v ČR, stálá nedůvěra, nepovinnost uvádění licence CC a v případě zaměstnaneckých děl neexistence interních směrnic. NTK jde příkladem a publikování svých zaměstnanců řídí směrnicí č. 1/2011 o publikační činnosti zaměstnanců NTK, která je veřejně dostupná v digitálním repozitáři NTK <http://repozitar.techlib.cz/record/85>. Směrnice a zaměstnancům ukládá povinnost využívat licence CC.

Jak se ukazuje v rámci provozu NUŠL, využívanost a rozšířenost licencí CC je třeba i nadále podporovat přednáškami a školeními. Uvážíme-li, jak významně licence CC umožňují autorům rozšiřovat práva k užití díla, je toto tím spíše důležité ve vztahu k šedé literatuře. Smyslem NUŠL není pouze zpřístupnění plných textů veřejnosti a zvýšení viditelnosti vědy a výzkumu u nás a v zahraničí, ale také podpora otevřenosti a následného transparentního užití díla.

Power of Open: licence Creative Commons ve světě a v České republice

Vydalo Iuridicum Remedium, o.s.

2012

Přeložené části textu: Creative Commons Corporation: The Power of Open, podléhá licenci Creative Commons Attribution 3.0 Unported, publikace je dostupná na <http://thepowerofopen.org>.

Obrázek na úvodní straně: Daviniodus: DJ at work; podléhá licenci Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 Generic.

O luRe:

Iuridicum Remedium, o.s.

Sídlo: Vírská 14, 198 00 Praha 9

Kancelář: Plk. Sochora 40, 170 00 Praha 7

Tel.: +420 776 703 170, e-mail: iure@iure.org

Více o naší činnosti můžete nalézt na našich webech, facebookovém, twitterovém a YouTube profilu:
www.iure.org / www.slidilove.cz / www.bigbrotherawards.cz / www.creativecommons.cz / www.shromazdovacipravo.cz /

Poradenské weby: www.uzijisvapravo.cz / bpp.iure.cz / najemnipravo.iure.org / pracovnipravo.iure.org

FB: www.facebook.com/Ceny.Velkeho.bratra.CR

Twitter: [iure_cz](https://twitter.com/iure_cz) a [cc_cesko](https://twitter.com/cc_cesko)

Youtube: [luReCZ](https://www.youtube.com/user/luReCZ)

ZA PODPORU UMOŽŇUJÍCÍ VYDÁNÍ TÉTO PUBLIKACE VELMI DĚKUJEME NADACI CENTRAL AND EASTERN EUROPE TRUST, NADACI OPEN SOCIETY FUND PRAHA A FONDU OTAKARA MOTEJLA.

TRUST FOR CIVIL SOCIETY
IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

NADACE
OPEN SOCIETY FUND
PRAHA

FOND
OTAKARA
MOTEJLA

Děkujeme neméně těm, kteří se na publikaci podíleli – Lukáši Gruberovi, Petru Jansovi, Radimu Tolashovi, Petře Pejšové, Martinovi Hůlovi, Martinovi Vejražkovi, Martinovi Komendovi, Lukáši Křížkovi a Kláře Sušické.

Naši činnost rovněž podporují a patří jim velký dík:

system4u

Přijde vám tato publikace užitečná? Podpořte pak činnost luRe libovolnou finanční částkou. Rádi Vám vystavíme potvrzení pro daňové účely a můžete si zvolit konkrétní aktivitu či projekt, na který budete chtít přispět. S dárci, kteří mají zájem jsme v kontaktu, zveme je na akce, posíláme newsletter a sdílíme naše snažení i úspěchy.

Svůj finanční příspěvek nám prosím pošlete buď přímo na náš bankovní účet 2700127239/2010 nebo složenkou na sídlo či kancelář organizace. Nyní můžete přispět i prostřednictvím PayPal na [mail donate@iure.org](mailto:donate@iure.org).

Publikace Power of Open: licence Creative Commons ve světě a v České republice podléhá licenci Creative Commons Uvedte autora – Nevyužívejte dílo komerčně – Zachovejte licenci 3.0 Česko

